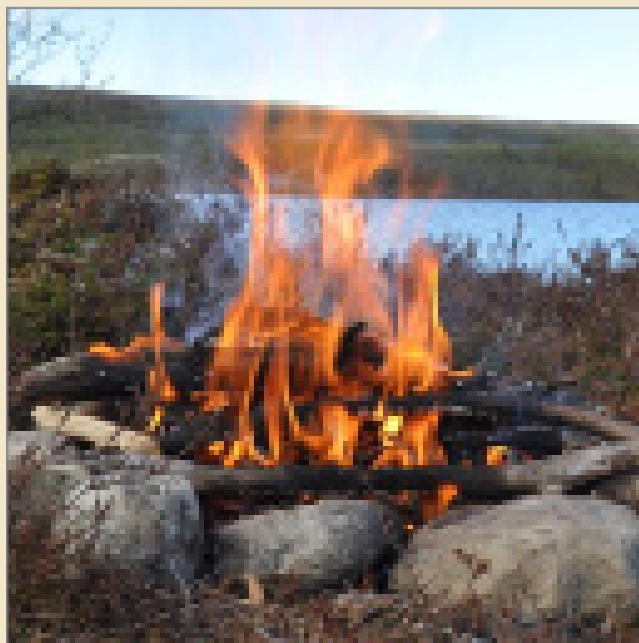

Dålle

TJAALEGE

Mij lea dälle?

Dälle, dalle, dolla

Dälle vihkeles j̄ih daerpies saemide. Dälle bækta j̄ih tjuavka. Dållesne maehete beapmoeh jurjiehtidh, prihtjegem voessjedh, tjaetsiem doeltehtidh j̄ih j̄ijtjemse biktiehtidh. Vihkeles daejredh guktie dållem biejedh.

Aernie

Gusnie mijjeh maehete tjåanghkenidh.

Aellieh disse vaedtsieh!
Vaedtsieh dan bijre!

"Mijjen maadtoej dållesijjeh leah Allaordensne Stoorrevaegkien hingsedeavesne."

Mov veasoe lea mov vaajmosne. Nils Aslak Valkeapää. Åvtese jáhta. 2004

Maam daarpesjibie?

Fæjroeh/ såarah

**Biessieh
Gaaroeh**

**Risjnieh
Moerh**

Baakoe-vaajesh:

"Ij leah buerie gasngese-dållen baalte tjahkasjidh."

Maam darjobe?

Moerh risjnebe.

Fæjroeh tsïhkijehetebe.

Dållem biejebe.

Dållem nastebe.

Jamhkedh.

Mij lea?

aernie

tjirre

moerh

aernie-gierkieh

nasteme-klaahka

prïhtjh-giebnie

dålle

giemhpestahke

snjåajpelh

Dålle buala.

Mij lea?

sjijlh

noffelh

govnh

soeve

Dålle jamhkesisnie.
Jijledh.

Ovmessie åtnoeh? Ovmessie moerh?

Dålle tjuavka gaaroeh
bietseste.

Dålle guhkiem tjuavka
gosse bietsie-roehtsem
båeltebe.

Dålle bæкта gosse
såekie-moerh båeltebe.

Sierkh guhkiem jæjla.

Gosse bearcoem jallh
gueliem soevestibie
dellie såekieh, gasngesh
jallh sierkh båeltebe.

Stoerre, tjoevkes dålle
juvrh balta.

Åvlavuelien råantjoeh

Åvlavuelien råantjoeh
Anna gie tjahkan sãn gâetesne
nuvhlieh nastehste
nastehste bosse
nastehste bosse
råantjoelissie Åvlavuelien speatnosne
jârreminie, jârreminie
jârreminie, jârreminie

Mih, manne vaadtsab, vuartasjeb, voerese
Anna...
tjahkan jïh nuvhlieh jârrehte
jârrehte
bâssede

.....

Åvlavuelien speatnoen vuelelen
vuelelen, vuelelen
Anna sãn tjahkesje gâetesne
bâssede
nuvhlieh
nastehste bâssede
bâssede, bâssede
nastehste, bâssede, bâssede

.....

Åvlavuelien råantjoeh. Nils Mattias Andersson. Åvtese jãhta. 2004

Baakoelæstoe

- aernie** - ildsted
beltedh I - skremme
biejedh I - gjøre opp ild, legge
biessie - never
bietsie - furru
biktedh I - varme
biktiehtidh - varme seg
bueledh I - brenne; svi, lyse
båeltdh I - brenne (noe)
båssodh II - blåse
doeltehtidh - få til å koke
dålle,dalle,dolle - ild
fæjroeh/såarah - fyrstikker
gasngese - einer
giemhpestahke - stav som man holder kaffekjelen med over bålet
govne - aske
gaaroeh - kaure,flis
jamhkedh III - slukne
jijledh IV - gløde, brenne så vidt
- jårredh IV** - snurre, vende seg om
moerh - ved
nastedh IV - friske på, legge på (ilden)
nasteme-klaahke - stav til å karre veden sammen med
noffele/nuvhlie - enden av et ikke helt oppbrent vedtre
prïhtjhgiebnie - kaffekjel
risjnedh VI - sanke ved
råantjoe - kastret reinsbukk
sierke - vidje
sijjle - glo
snjåajpele - flamme
soeve - røyk
soevestidh - røyke
såekie - bjørk
tjoevkedh IV - lyse
tjoevkes - lys
tjirre - sot
tsihkijhtedh I - tenne på

Laavenjassh

1. Bygg opp en *aernie* med alle dens bestanddeler. Sett ord på hver handling muntlig.
2. Samle brensel : never, småris, kvist og brennved. Sett ord på tingene og vedsortene dere finner.
3. Tenn en ild. Sett ord på hver handling.
4. Hold ilden ved like og samtale rundt fenomenet ild. Hva er flamme?
5. Diskuter til hvilken bruk denne ilden er - for eksempel varme, lys, lage mat, koke kaffe.
6. Diskuter ordtaket "*Ij leah buerie gasngesedållen baalte tjahkasjidh*".
7. Skriv en tekst om ordtaket.
8. Les diktet *Åvlavuelien råantjoe*. La deg inspirere til å skrive et eget dikt om ild.

Aajege

Påastesijjie:
Postboks 301
7361 Røros

Guessiesijjie:
Sundveien 12
7374 Røros

Tlf. 72 41 93 00 (Rørosen jårhkeskuvle)
Fax 72 41 93 45

www.aajege.no